

tada ne bi događali paradoksi razvoja kakav je onaj u Lici, koju autori spominju u negativnom kontekstu navodeći primjer izgrađene infrastrukture koja je "više pridonijela odlasku nego ostanku stanovništva" (str. 125). Imajući na umu probleme s kojima se susreću hrvatski ruralni prostori, ne treba zanemariti činjenicu kako "ruralni kraj jest, među ostalim, okvir za izradu zajedničkog projekta održivog razvoja" (str. 125). Na nama ostaje da taj okvir oblikujemo na najbolji način.

Anita Bušljeta Tonković

doi:10.5559/di.25.1.10

Michelle Kohler TEACHERS AS MEDIATORS IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Multilingual Matters, Bristol, Buffalo, Toronto, 2015., 235 str.

Proteklih se desetljeća u stručno-znanstvenoj literaturi sve više govori o nužnoj povezanosti jezika i kulture te važnosti prepoznavanja kulturnih i interkulturalnih dimenzija u nastavi stranih jezika. Unatoč velikom broju teorijskih promišljanja, relativno je malen broj empirijskih istraživanja interkulturalnoga pristupa poučavanju stranih jezika, posebice kada se govori o ulozi nastavnika kao medijatora, tj. posrednika u tom procesu. Ova je knjiga nastala kao rezultat jednogodišnje studije slučaja triju nastavnica indonezijskoga jezika koje su u svoju neposrednu nastavnu praksu uključile interkulturalni pristup. Au-

torica knjige, Michelle Kohler, doktorica je znanosti i djelatnica Istraživačkoga centra za jezike i kulturu Sveučilišta u Južnoj Australiji te je višegodišnja nastavnica indonezijskoga jezika, koji se u Australiji uči kao strani jezik. Knjiga je analiza istraživanja konceptijskih i praktičnih odrednica interkulturalnoga pristupa u formalnom poučavanju stranih jezika, s naglaskom na povezanosti osobnih konceptata, nastavne prakse i samosvijesti nastavnika u onome što čine i kako to čine. Knjiga ima 235 stranica i sadržajno je podijeljena na pet tematski različitih poglavlja. Na kraju knjige nalaze se materijali upotrijebljeni u studijama slučaja (plan i program rada), materijali nastavnica upotrijebljeni u svrhu unapređenja obrazovnoga procesa te materijali analize prikupljenih podataka.

U uvodnom dijelu kronološki se opisuje povijest razvoja interkulturalnoga pristupa poučavanju stranih jezika: pomak od tradicionalnoga pristupa, u kojemu primarni cilj učenja stranih jezika čini ovladavanje lingvističkim kompetencijama (gramatikom i rječnikom), sve do komunikacijskoga pristupa kao relativno novoga pristupa, u kojem se velika važnost pridaje socijalnoj i svrhovitoj prirodi jezika. Autorica opisuje dosadašnje studije istraživanja procesa poučavanja stranih jezika, ističući velik broj teorijskih konceptata te nedostatak empirijskih istraživanja. Na kraju poglavlja opisana je metodologija i opći kontekst ovog istraživanja.

U prvome poglavlju pod naslovom *Razumijevanje jezika i kulture u poučavanju i učenju jezika* shematski je prikazan odnos jezika i kulture te načini na koje se u procesu formalnoga učenja stranih jezika, uz razvoj lingvističke i komunikacijske kompetencije, usvajaju i kulturna obilježja. Ističu se dva osnovna pristupa teorijskom određenju jezika: jezik kao sustav lingvističkih kodova te jezik kao semiotički proces, odnosno simbolički sustav kodova određenoga značenja. Prvi pristup počiva na tezi da se jezik razvija neovisno o okolini, tj. da ljudi imaju urođenu sposobnost za razvoj jezika, dok se u drugom pris-

tupu zagovara nužnost jezičnoga iskustva za razvoj jezika, odnosno utjecaj socijalnih čimbenika. Kultura je, kao druga dimenzija interkulturalnoga pristupa, određena kao sustav vrijednosti, stavova, ponašanja, normi i vjerovanja koji se prenose socijalnim putem, interakcijom i komunikacijom. Opisane su dvije paradigme kulture: kultura kao simbolički aspekti neke društvene zajednice te kultura kao sklop činjenica i atributa koji se pridaju određenoj društvenoj zajednici na određenom području. Unatoč nepobitnoj povezanosti kulture i jezičnoga znanja u procesu poučavanja i učenja stranih jezika, tek se sredinom dvadesetoga stoljeća počelo intenzivnije govoriti o nužnom uključivanju kulturnih dimenzija u nastavu stranih jezika. Koncept jezika, kulture i njihove međusobne povezanosti razvijao se iz dva smjera: statičnoga i dinamičnoga. U statičnom konceptu jezik je određen kao sustav lingvističkih kodova, a kultura kao sklop činjenica, dok su u dinamičnom konceptu jezik i kultura u međusobnom suodnosu te ovise o cjelokupnom socijalnom kontekstu. Distinkcijom termina komunikacijske i jezične kompetencije u stručno-znanstvenoj literaturi započeo je razvoj novih pristupa formalnom poučavanju stranih jezika, pa se danas veća pozornost pridaje razvoju višejezične komunikacijske kompetencije koja se odnosi na jezično znanje i iskustvo primjenjivo u određenom jezičnom i interkulturalnom kontekstu. Interkulturalna komunikacijska kompetencija, kao produkt takvih obrazovnih pristupa, uključuje empatičnost, interkulturalno iskustvo, motivaciju, opće stavove te sposobnost aktivnoga slušanja u komunikaciji. Drugim riječima, spoznalo se da je dijalog ljudi različita jezičnoga i kulturnoga pod-

rijetla moguć uz poznavanje zajedničkoga jezičnog koda, ali i međusobne kulturne osjetljivosti sugovornika. Pomakom od lingvističke prema interkulturalno komunikacijskoj kompetenciji, kao konačnome cilju u procesu formalnoga učenja stranih jezika, odnosno u nastavi stranih jezika, započeo je razvoj novih pedagoških pristupa poučavanju stranih jezika, u kojima nastavnici nemaju ulogu "učitelja jezičnoga znanja" nego "učitelja jezičnoga razumijevanja".

Učiteljsko razumijevanje međudnosa jezika i kulture naziv je drugoga poglavlja, u kojem se detaljno opisuju tri studije slučaja, odnosno promjene u metodičkom pristupu poučavanja indonezijskoga jezika kao stranoga jezika triju nastavnica: Marie, Collette i Kelly. Poglavlje zapravo čine detaljni zapisi intervjua autorice i triju nastavnica, pri čemu se autorica na kraju svakoga ulomka kritički osvrće na tematizirani problem. Raspravlja se o načinima na koje učiteljice razumiju koncept jezika i kulture te njihovu međusobnu povezanost u nastavi indonezijskoga jezika. Kada se govori o konceptu jezika, sve tri nastavnice ističu kao primarni cilj u nastavi ovladavanje učenika lingvističkim dimenzijama jezika, dakle rječnikom, gramatikom, čitanjem. Isto tako, nastavnice ističu da, iako je kulturna svijest, kulturna osjetljivost i tolerancija prema novim kulturama sadržajni element nastavnoga procesa, spomenute se dimenzije u najvećoj mjeri stječu iskustveno, a ne formalnim obrazovanjem. Kultura jest sastavni element kurikulum(a) nastave stranih jezika, međutim primarni je cilj jezičnoga obrazovanja razvoj lingvističkih i komunikacijskih kompetencija, koje se testovima provjeravaju i vrednuju. Odnos jezika i kulture nastavnice općenito shvaćaju kao recipročan proces: kulturna obilježja usvajaju se usporedno s učenjem stranoga jezika, odnosno jezični kod omogućuje prijenos kulturnih vrijednosti. U posljednjem dijelu ovoga poglavlja raspravlja se o osobnom jezičnom i kulturnom iskustvu nas-

tavnica, jer sve tri nastavnice nisu izvorni govornici indonezijskoga jezika, nego su jezik naučile formalnim obrazovanjem.

Polazeći od uloge nastavnika kao medijatora u nastavnom procesu, u trećem se poglavlju pod nazivom *Razumijevanje medijacije* raspravlja o konceptu medijacije iz dvije perspektive: medijacija iz perspektive poučavanja i učenja stranih jezika te iz perspektive sociokulturnoga učenja. Iz perspektive sociokulturnoga učenja, koja se velikim dijelom razvila iz istraživanja Leva Vygotskoga, medijacija označuje proces iskustvenoga učenja kulturološki uvjetovanih znanja i vještina. Termin *medijacija* općenito se upotrebljava pri opisu situacija u kojima se nastoji postići zajednički konsenzus, a iz perspektive poučavanja i učenja stranih jezika apostrofirani fenomen odnosi se na postizanje kohezije među učenicima različita jezičnog repertoara. Nastavnik-medijator u nastavi stranih jezika treba posjedovati određena znanja, vještine i sposobnosti potrebne za identifikaciju različitosti među učenicima, poticanje učenika na razumijevanje tih različitosti, toleranciju, fleksibilnost i dijalog. U nastavi interkulturnoga poučavanja i učenja stranih jezika medijacija uključuje lingvističke i kulturne okvire svih dionika nastave, dakle nastavnika i učenika, te se takvim pristupom omogućuje stvaranje veza između postojećega i novoga jezičnoga znanja. Nastavnik-medijator u nastavi ima ulogu simultanoga prevoditelja koji posredno i neposredno utječe na stvaranje novih jezičnih i kulturnih okvira učenika. Drugim riječima, medijacija se odnosi na aktivan proces komunikacije i interakcije pojedinaca različita lingvističkoga i kulturnoga znanja.

Četvrto poglavlje pod naslovom *Medijacija iz perspektive nastavnica* prikaz je

načina na koji nastavnice primjenjuju koncept medijacije te ulogu nastavnika-medijatora u procesu poučavanja indonezijskoga jezika. Tekst je pisan u dijaloškoj formi, a iz razgovora autorice i nastavnica očita je primjena istih nastavnih strategija, ali i diverzitet u procesu medijacije, što se tumači kao rezultat subjektivnoga i osobnoga doživljaja koncepta jezika i kulture. Sve tri nastavnice uključile su interkulturne dimenzije u kurikulum(nastavu) te se služile medijacijom u nastavnom procesu.

Peto poglavlje pod naslovom *Nastavnici stranih jezika kao medijatori za interkulturno poučavanje i učenje stranih jezika* sažetak je zaključaka studija slučaja opisanih ranije u tekstu. Pokazalo se da su nastavnice, unatoč različitom shvaćanju koncepta jezika i kulture te svijesti o razumijevanju vlastita kulturnog identiteta, uključile elemente interkulturnoga pristupa poučavanja stranoga jezika u neposrednu nastavnu praksu. Isto tako, pokazalo se da je za provođenje takva pristupa u nastavi nužno dodatno obrazovanje i profesionalno usavršavanje nastavnika. Autorica ističe velik broj novih i neodgovorenih pitanja te nužnost daljnega promišljanja i istraživanja interkulturnoga poučavanja stranih jezika.

Knjiga *Nastavnici kao medijatori u nastavi stranoga jezika* usmjerena je na promišljanje o interkulturnom pristupu poučavanja i učenja stranih jezika. Autorica sustavno i na zanimljiv način podastire rezultate dosadašnjih istraživanja interkulturnoga pristupa nastavi stranih jezika, teorijske koncepte jezika i kulture, proces medijacije u nastavi te niz primjera iz neposredne prakse triju nastavnica uključenih u istraživanje. Iako je knjiga namijenjena u prvom redu nastavnicima stranih jezika, sigurno je i bogat izvor znanja teoričarima i znanstvenicima koji se bave istraživanjem poučavanja i učenja stranih jezika, praktičarima i svima koji sudjeluju u stvaranju jezične obrazovne politike.

Iva Ivanković